

noter og litteraturliste, når den gentager sådanne synspunkter, der var populære blandt Det nye Venstres intellektuelle. Henrik Skovgaard Nielsen skriver klart om de fire Mellemøstkrige og med sympati for taberne: palæstinenserne. Nils Arne Sørensen har forfattet de øvrige afsnit på 145 sider op til »Vor Tid« (1980-90), hvor hver forfatter indestår for ét af de fire kapitler, der derfor står ret så isolerede, men giver klare rids af Vestens ny-konservatisme under Reagan og Thatcher, Østeuropas revolutioner mv. Inden Flemming Schmidt fint perspektiverer politisk-kulturelle tendenser »På vej mod år 2000: Kontinuitet og brud.« Bogen er udstyret med gode billedtekster, økonomiske tabeller, kort, tidstavle opdelt i de fire »røde tråde« og register. Alt meget smukt trykt og skrevet i klart flydende sprog med et begrænset antal fejl i tekst og årstal.

Bogen kan derfor anbefales som en indbydende første introduktion til hele efterkrigsperioden, med vægten på de politiske og økonomiske tendenser i den vestlige verden og hovedtræk af den kolde krig op til jerntæppets fald. Men jeg ville gerne have forfatterne til i et teori-afsnit at formulere den *fortolkning* af samtidshistorien, de så rigtigt skriver, at også læseren må gøre sig klar. Teksten indrager så mange politiske, økonomiske, sociale og ideologiske forklaringsfaktorer »for bedre at forstå den verden, vi alle lever i« (s.10), at læseren vanskeligt kan se, om de fire forfattere er enige om én teoretisk fortolkningsramme – udover at de politiske aktører handler i national interesse på basis af økonomisk-tekniske ressourcer og inden for ideologisk acceptable rammer. Sammenhængen mellem stormagternes uden- og indenrigspolitik fremstår således uklart.

Arne Larsen
Århus Fællesseminarium

David W. Pearce and R. Kerry Turner, *Economics of Natural Resources and the Environment*, London: Harvester Wheatsheaf, 1990, 378 s., \$ 22.95.

Et rimeligt kendskab til miljø- og ressourceøkonomiens grundbegreber og sammenhænge kan højne debatten om, hvor meget og med hvilke styringsinstrumenter miljøet skal forbedres, og hvorledes udnyttelsen af vore naturressourcer, for eksempel energi og fiskebestande bliver bæredygtig. En balanceret udnyttelse af vore miljø- og naturressourcer forudsætter en afvejning af ofte vanskeligt sammenlignelige forhold, for eksempel naturværdier over for produktion, drivhus-effektens betydning for fremtidige generationer over for forebyggelsesomkostningerne nu og i fremtiden og billig energi nu over for knaphedsbetinget høje energipriser i fremtiden.

En læsning af Pearce og Turners bog kan give den grundlæggende forståelse for miljø- og ressourceøkonomi. Bogen er primært skrevet som introducerende lærebog, men vil også kunne anvendes af en bredere kreds, for eksempel administratorer med praktisk erfaring på miljø- og ressourceområdet og offentlige debattører inden for miljøområdet.

noter og litteraturliste, når den gentager sådanne synspunkter, der var populære blandt Det nye Venstres intellektuelle. Henrik Skovgaard Nielsen skriver klart om de fire Mellemøstkrige og med sympati for taberne: palæstinenserne. Nils Arne Sørensen har forfattet de øvrige afsnit på 145 sider op til »Vor Tid« (1980-90), hvor hver forfatter indestår for ét af de fire kapitler, der derfor står ret så isolerede, men giver klare rids af Vestens ny-konservatisme under Reagan og Thatcher, Østeuropas revolutioner mv. Inden Flemming Schmidt fint perspektiverer politisk-kulturelle tendenser »På vej mod år 2000: Kontinuitet og brud.« Bogen er udstyret med gode billedtekster, økonomiske tabeller, kort, tidstavle opdelt i de fire »røde tråde« og register. Alt meget smukt trykt og skrevet i klart flydende sprog med et begrænset antal fejl i tekst og årstal.

Bogen kan derfor anbefales som en indbydende første introduktion til hele efterkrigsperioden, med vægten på de politiske og økonomiske tendenser i den vestlige verden og hovedtræk af den kolde krig op til jerntæppets fald. Men jeg ville gerne have forfatterne til i et teori-afsnit at formulere den *fortolkning* af samtidshistorien, de så rigtigt skriver, at også læseren må gøre sig klar. Teksten indrager så mange politiske, økonomiske, sociale og ideologiske forklaringsfaktorer »for bedre at forstå den verden, vi alle lever i« (s.10), at læseren vanskeligt kan se, om de fire forfattere er enige om én teoretisk fortolkningsramme – udover at de politiske aktører handler i national interesse på basis af økonomisk-tekniske ressourcer og inden for ideologisk acceptable rammer. Sammenhængen mellem stormagternes uden- og indenrigspolitik fremstår således uklart.

Arne Larsen
Århus Fællesseminarium

David W. Pearce and R. Kerry Turner, *Economics of Natural Resources and the Environment*, London: Harvester Wheatsheaf, 1990, 378 s., \$ 22.95.

Et rimeligt kendskab til miljø- og ressourceøkonomiens grundbegreber og sammenhænge kan højne debatten om, hvor meget og med hvilke styringsinstrumenter miljøet skal forbedres, og hvorledes udnyttelsen af vore naturressourcer, for eksempel energi og fiskebestande bliver bæredygtig. En balanceret udnyttelse af vore miljø- og naturressourcer forudsætter en afvejning af ofte vanskeligt sammenlignelige forhold, for eksempel naturværdier over for produktion, drivhus-effektens betydning for fremtidige generationer over for forebyggelsesomkostningerne nu og i fremtiden og billig energi nu over for knaphedsbetinget høje energipriser i fremtiden.

En læsning af Pearce og Turners bog kan give den grundlæggende forståelse for miljø- og ressourceøkonomi. Bogen er primært skrevet som introducerende lærebog, men vil også kunne anvendes af en bredere kreds, for eksempel administratorer med praktisk erfaring på miljø- og ressourceområdet og offentlige debattører inden for miljøområdet.

Ud over at give læserne kendskab til de grundlæggende sammenhænge i miljø- og ressourceøkonomi diskuterer forfatterne området i en bredere sammenhæng, blandt andet ved at inddrage etiske værdier knyttet til miljøet og naturressourcerne. Forfatterne giver en overbevisende gennemgang af økonomiske analysers nødvendighed og anvendelighed på området, blandt andet med eksempler vedrørende drivhuseffekten, fordeling af naturværdier og udtømmelige ressourcer mellem generationer og valget af styringsinstrumenter i miljøpolitikken. Herudover er det befriende med en stringent behandling af begrebet »bæredygtig udvikling«. Dette begreb anvendes så ofte uden præcisering af indhold, at det er undergravende for begrebet. Det er vigtigt at få begrebet præciseret og operationaliseret for at gøre det anvendeligt i politikanbefalinger.

Bogen er inddelt i fem dele. Del I dækker en historisk gennemgang af miljø- og ressourceøkonomien, en beskrivelse af sammenhænge mellem økonomisk aktivitet og omgivelserne og analyser af »bæredygtig økonomi«. Del II gennemgår miljøøkonomiens centrale elementer, herunder fastlæggelse af det optimale forureningsomfang og gennemgang af instrumenter til at korrigere markedsmekanismens umiddelbare manglende evne til at håndtere externaliteter. Denne gennemgang omfatter især miljøafgifter, forureningskvoter, tilskud og omsættelige forureningskvoter. Det er således – også set i dansk sammenhæng – helt aktuelle problemstillinger, der behandles. Der savnes en vurdering af betydningen af ufuldstændig og omkostningskrævende håndhævelse af reguleringer, idet reguleringsomkostninger har betydning for såvel omfanget af og karakteren af reguleringer. Vigtigheden af at forsøge at måle værdien af miljøforbedringer understreges, og metoder til sådanne målinger er også medtaget i bogen.

Gennemgangen er traditionel, men for en introducerende lærebog dækkende. Selv om det virker frastødende på mange ikke-økonomer at sætte pris på miljøet, er dette en nødvendighed, hvis omkostninger til miljøforbedringer skal afvejes i forhold til værdien af indsatsen. Læsning af Pearce og Turner kan give en forståelse af metoderne og deres begrænsninger.

I del III af bogen diskuteres miljøetik, herunder det centrale forhold, at fremtidige generationers vurdering af miljøet normalt inddrages ved at diskontere fremtidens fordele og ulemper, samt det endnu mere filosofiske problem om naturen har en værdi, der er uafhængig af menneskers vurdering. Dette problem har også relation til begrebet bæredygtig udvikling. Teknisk har sådanne problemer ingen umiddelbar løsning, men det er stimulerende og udfordrende at præsentere disse problemer i en økonomisk grundbog.

Den efterfølgende del IV er en ret traditionel gennemgang af økonomisk teori om fornybare ressourcer (for eksempel en fiskebestand eller en skov) og om udtømmelige ressourcer. Fremstillingen er klar, men der savnes en analyse af behovet for, at der foregår en offentlig regulering af udnyttelsen af fornybare ressourcer henholdsvis udtømmelige ressourcer. Med fri adgang til at udnytte en naturressource, eksempelvis en fiskebestand eller en oliekilde, vil en optimal udnyttelse forudsætte reguleringsmæssige tiltag, for eksempel i form af afgifter eller individuelle omsættelige kvoter, men i visse tilfælde vil tildeling af ejendomsret eller udnyttelsesret til ressourcen kunne sikre optimal udnyttelse. Ligeledes savnes

en kort omtale af de komplikationer, der opstår ved udnyttelse af naturressourcer, der udnyttes af mange lande, udnyttelse af naturressourcer, hvor der er teknisk og/eller biologisk interaktion, samt af internationale forureningsproblemer.

Den sidste del, del V, indeholder kapitler om økonomisk udvikling og miljø, et case-study over udnyttelsen af vådområder og om miljøet i relation til udviklingslande. Denne del giver en god afrunding af bogen.

Bogen er vellykket, selv om den måske er lidt for svær for læsere uden et vist kendskab til velfærdsøkonomiens metode, men let for studerende med en rimelig træning i velfærdsøkonomi. Men for begge grupper er der inspiration at hente. Det er således en væsentlig kvalitet ved bogen, at den i højere grad end andre standardlærebøger på området inddrager en række af de emner og problemer, som i de senere år har været i fokus i miljødebatten.

Peder Andersen
Fiskeriministeriet

Jørgen Birk Mortensen
Økonomisk Institut
Københavns Universitet

Hanne Rasmussen, Mogens Rüdiger, *Danmarks historie*, Bind 8: »Tiden efter 1945«, København: Gyldendal, 1990, 485 s., kr. 495,00.

Den store Danmarkshistorie til universitetsbrug er med bind 8 nået op til efterkrigsperioden, hvor forskningen og antal oversigter er begrænset. Da serien lægger vægt på at redegøre for den foreliggende litteratur og kilder gennem brede anoterede litteraturoversigter, bliver bindene værdifulde for alle, der både vil læse en faglig kvalificeret oversigt og selv søge dybere ned. Bibliografierne fylder 138 af bogens 444 tekstsider (samt bilag om periodens ministerier, valg og økonomiske forlig), så en anmeldelse må også vurdere disses indhold og brugbarhed.

De to unge historikere argumenterer i indledningen for den valgte periodisering med hver sit kapitel og litteraturoversigt: Genopbygning ca. 1945-1947, Kold krig og økonomisk integration ca. 1947-1957, Velfærdsstaten opbygges ca. 1957-1973, Krise og ustabilitet 1973-1982, Borgerlig offensiv i 1980'erne. Hvert kapitel er opdelt i emneafsnit (ialt 134), og den anoterede litteratur er opstillet til sidst i samme rækkefølge, efterfulgt af en samlet bogliste på 64 sider alfabetisk ordnet efter forfatter eller titel! Her ville en emneopdelt bogliste være mere overskuelig, så for eksempel bibliografier, betænkninger og Grønlandsbøger ikke stod spredt og gemt på siderne. Værket mangler registre, så opslag og litteratursøgning efter emner foregår ud fra indholdsfortegnelsen!

På grund af den spredte forskning kan forfatterne kun love en foreløbig fremstilling - »et puslespil, hvor der mangler en masse brikker«. De vil redegøre »for de eksisterende brikker og for den sammenhæng, som det på nuværende tidspunkt er muligt for os at se imellem dem.« (s.26) Opdelingen i de fem perioder er valgt »ud fra en samlet vurdering af samfundsudviklingen, såvel økonomisk, politisk, socialt, som ideologisk og kulturelt«, for at fastlægge nogle brudflader og nye tendenser (s.18). Resultatet er en fremstilling med vægt på de økonomiske